

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНДАҒЫ ЖАСТАР

Жастар Қазақстан халқының едәуір бөлігін құрайды және елдің дамуында маңызды рөл атқарады. Ол инновацияның, шығармашылықтың және экономикалық өсудің қозғаушы күші болып табылады. Алайда, жастар еңбек нарығында жұмыс орындарының жетіспеушілігі, жоғары бәсекелестік, төмен жалақы және сапалы білім мен кәсіптік оқытудың жеткіліксіз болуы сияқты көптеген қиындықтарға тап болады.

Қазіргі әлеуметтік-экономикалық даму жағдайында әлемнің көптеген елдері үкіметтері үшін жастарды жұмыспен қамту мәселесі күн тәртібінде тұр және өте өзекті болып табылады.

Қазіргі жағдайда жастар еңбек нарығында технологиялық прогресс пен экономикадағы өзгерістерден туындаған жылдам өзгерістерге тап болады. Жаңа мамандықтар мен дағдыларға қойылатын талаптар еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болу үшін бейімделу және қайта даярлау қажеттілігін тудырады. Жастардың жұмыс іздеуде және мансапты дамытуда кездесетін тенденциялары мен қиындықтарын зерттеу елге және қоғамға жастар үшін еңбек нарығындағы жағдайды жақсартуға ықпал ететін саясаттар мен бағдарламаларды әзірлеуге көмектесуі мүмкін.

Жастар Қазақстан экономикасының дамуы мен өсуі үшін айтарлықтай әлеуетке ие. Елдің жаһандық экономикадағы жетістігі еңбек сапасына байланысты. Жастардың еңбек нарығында кездесетін қиындықтарын зерттеу және олардың табысты жұмыс істеуі мен кәсіби өсуін қамтамасыз ету үшін шешімдер табу елдің экономикалық дамуына және жастар арасындағы жұмыссыздықтың төмендеуіне ықпал етуі мүмкін.

Осылайша, Қазақстандағы еңбек нарығындағы жастар тақырыбы өзекті болып табылады, өйткені ол жастардың жұмысқа орналасуы мен мансаптық дамуына байланысты маңызды мәселелерді қарастырады, сондай-ақ елдің экономикалық және әлеуметтік дамуына әлеуетті әсер етеді.

Қазақстанда жастарға 14 жастан 35 жасқа дейінгі азаматтар жатады. Жастарды дамыту индексі бойынша Қазақстан әлемде 70-ші, ал жұмыспен қамту және жұмысқа орналасу мүмкіндіктері бойынша 55 – ші орында. Соңғы бес жылда 1,2 млн жас қазақстандықтар Жұмыспен қамту саласында мемлекеттік қолдау алды

Білімі бар жастардың саны 2022 жылы 3,24 млн адамды құрады, жұмыс күшіне 1,81 млн адам кірді — 12,8% - ға немесе 266,1 мың адамға, бір жыл бұрынғыға қарағанда аз. Олардың ішінде 1,74 млн адам жұмыспен қамтылған халықты құрады. Ал 68,5 мың адам-2021 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 11,6% - ға немесе 9 мың адамға аз жұмыссыз халық.

2022 жылы жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 3,7 пайызды құрады. Қалалық жерлерде жұмыссыздық айтарлықтай жоғары - 4,1 пайыз. Жалпы елімізде жұмыссыздық деңгейі 4,9 пайызды құрады.

Қазақстан өңірлері арасында жастар жұмыссыздығының ең жоғары деңгейі Алматыда (5,4 пайыз), одан кейін Нұр-сұлтан (4,6 пайыз) және Қарағанды облысы (4,3 пайыз) байқалады. Жастар арасында жұмыссыздықтың ең төмен деңгейі Атырау, Ақтөбе және Павлодар облыстарында байқалады.

ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі жастарымызды жұмысқа орналастыру үшін барынша қолайлы жағдай жасауға бағытталған. Атап айтқанда, түлектердің оқу үдерісінен ресми жұмысқа орналасуға үздіксіз ауысуы қамтамасыз етілуі тиіс.

Жұмыс күші құрылымындағы жастар санының өсуінің жаһандық демографиялық тенденциясы мемлекеттен, кәсіпорындардан және қоғамнан жүйелі стратегиялық әрекеттерді талап етеді.

Жас мамандар жетілген жұмысшыларға қарағанда еңбек нарығында бәсекеге қабілетті емес, өйткені оларда экономиканың нақты қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін дағдылар, жұмыс тәжірибесі және тиісті білім жетіспейді. Еңбек нарығы жөніндегі ұлттық баяндамаға

сәйкес, Қазақстанның жас азаматтарының саны 2030 жылға қарай 5,9 млн-ға жетеді. Бұл білім беру қызметтеріне, жұмыс орындарына, сондай-ақ тұрғын үй мен медицинаға сұраныстың артуына әкелуі мүмкін.

Еңбек нарығына жас қызметкерлердің жыл сайынғы ағыны 300 мың адам деңгейінде болжанады. Еңбек ресурстарын дамыту орталығы мәліметтері бойынша, 2030 жылға қарай жастарды жұмыспен қамтудың ағымдағы үрдістері сақталған жағдайда бірқатар өңірлер жұмыс орындарының тапшылығына тап болуы мүмкін.

Жастар және оларды еңбек нарығына қосу Қазақстандағы өзекті мәселелер болып табылады. Экономика мен қоғамдағы қарқынды өзгерістерді ескере отырып, жастардың еңбек нарығына сәтті интеграциялануына ықпал ететін бірқатар даму перспективалары бар.

Білім беру мен кәсіптік оқыту жүйесін күшейту жастардың дамуында және оларды еңбек нарығында сұранысқа ие кәсіптер мен дағдыларға дайындауда шешуші рөл атқаратын болады. Білім беру бағдарламаларын жетілдіру, оларды еңбек нарығының қажеттіліктерімен байланыстыру және сапалы білімге қолжетімділікті кеңейту қажет.

Жастар арасында кәсіпкерлік үшін қолайлы экономикалық және құқықтық орта құру оның еңбек нарығына белсенді қатысуына ықпал ететін болады. Жас кәсіпкерлерге өз бизнестерін сәтті бастауға көмектесу үшін жеңілдіктер, қаржылық қолдау, ақпараттық қолдау және білім беру бағдарламаларын ұсыну қажет.

Экономиканың түрлі салаларына инвестицияларды мемлекеттік қолдау жаңа жұмыс орындарын құруға және жас мамандарға сұранысты арттыруға көмектеседі. Ақпараттық технологиялар, қонақ үй және туристік бизнес, экологиялық тұрақты технологиялар және басқалары сияқты салалар жастардың еңбек нарығында өсуіне мүмкіндіктер ұсына алады.

Жастар үшін әлеуметтік қорғауды және жұмыспен қамтуды ынталандыруды қамтамасыз ету маңызды. Алғашқы жұмысқа орналасуды қолдаудың мемлекеттік бағдарламалары, білім беру субсидиялары мен стипендиялар жастарға қажетті дағдыларды алуға және еңбек нарығына қатысуға көмектеседі.

Білім беруде, бизнесте және мемлекеттік басқаруда ақпараттық және коммуникациялық технологияларды пайдалануды арттыру жастардың еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болуына көмектеседі. Осы саладағы цифрлық дағдылар мен білім беру бағдарламаларын дамыту жастардың дамуына және олардың еңбек нарығындағы мүмкіндіктерін арттыруға ықпал ететін болады.

Жалпы, Қазақстанның еңбек нарығындағы жастардың даму перспективалары білім беру, кәсіпкерлік, экономикалық тұрақтылық және әлеуметтік қолдауды қоса алғанда, факторлардың жиынтығына байланысты. Жастар үшін қолайлы орта құру және оларды еңбек нарығына сәтті енгізу тұтастай алғанда елдің дамуына ықпал етеді.

Жастардың еңбекпен қамтылуындағы ахуалды жақсарту және қалаған нәтижелерге жету үшін мемлекеттік бағдарламаы жүзеге асырудың ағымдағы мәселелерін ұғыну, жете түсіну қажет. Бұл процесте шешуші рөлді жастар орталықтары атқаруы тиіс, олар жастарды қолдау мен түсінуге қабілетті жетекшілермен толықтырылуы қажет.

Әдебиеттер

1. Жастар еңбек нарығында: қажеттілік, мүмкіндіктер мен перспективалар: «Жастар» ҒЗО, Астана, 2023. – 123 б.